

Predavanje Toneta Potočnika in koncert koralnega zbora Akademije za glasbo v okviru Potujoče razstave Škofjeloški pasijon

Predavanje in koncert prof. Toneta Potočnika s svojimi študenti, v nunski cerkvi v Škofji Loki, 21. aprila 2006, ob 20.00, sta pomenila zaključek Potujoče razstave Škofjeloški pasijon. Razstava je bila od 31.3. do 6.4. postavljena v parlamentu Republike Slovenije ter od 7.4. do 22. 4. v Galeriji Ivana Groharja v Škofji Loki.

Večer je bil razdeljen v dva dela. V prvem delu (predavanje) je prof. Potočnik razložil osnove gregorijanskega koral, ki je vplival na njegove odločitve pri pisanju glasbe za Škofjeloški pasijon 1999 in 2000, študentje pa so te osnove praktično demonstrirali s kratkimi glasbenimi odlomki. V drugem delu so v obliki koncerta sledili deli tradicionalne koralne latinske liturgije velikega tedna ter posebej izpostavljen dialog med Pilatom in Kristusom iz pasijona po evangeliju Janezu. Osrednji del koncerta je predstavljalo sedem uglasbenih delov Škofjeloškega pasijona 1999 ter 2000: Adamovi otroci, hudiči v peklju, štirje dečki ob Jezusovem slovesnem vходу v Jeruzalem, sv. Hieronim, Marija Magdalena, Kupido, judovski kralj David. Posamezne dele je med seboj povezoval vezni tekst, vzet iz kapucinskih meditacij v času nastanka Škofjeloškega pasijona ter komentarjev Toneta Potočnika, ki ga je brala Tina Oblak.

Prof. Potočnik je predavanje in koncert umestil v zvočno in arhitekturno čudovito okolje nunske cerkve. Nastopajoči so bili oblečeni v bele in črne pasijonske kute, nekateri solisti pa tudi v obleke oseb, ki so jih peli. Tudi prižiganje in ugašanje luči, ki ima pomembno obredno vlogo pri petju v samostanskih korih, je bilo skladno z vsebino posredovanega.

Večer je bil sinteza teorije in prakse uglasbitve pasijona. Prvič smo lahko tako neposredno slišali izvor glasbe pri zadnjih uprizoritvah pasijona in opazili njeno notranje ujemanje s stilom samega teksta Škofjeloškega pasijona, ki je dramaturgizirana srednjeveško-baročna meditacija. Prof. Potočnik je pri pisanju uglasbitev upošteval stilni izvor posameznih slik oz. prizorov pasijona; če izhajajo iz časa baroka (alegorije), jih je približal baročnemu okrašanju (Kupido), če iz časa srednjega veka, so dosledno vezane na koralno liturgično tradicijo velikega tedna, kot so npr. žalostinke preroka Jeremija (Hieronim), itd. Posebnost v glasbeni celoti Potočnikove uglasbitve predstavlja petje hudičev, ki je zaradi njihove vloge, vloge prinašalcev zla, disharmonično razcepljeno na več glasov, na način, ki nikoli ni obstajal v pravem večglasju. Prof. Potočnik se je tega zavedal tudi pri postavitvi na sceno, saj je hudiče postavil iz cerkven-

ega prostora ven, kamor spadajo glede na svojo vlogo, zato so smeli peti le skozi vrata. Ob tem je potrebno omeniti, da je tankočutno zaznal razmerje med sakralnim in posvetnim v pasijonu, kjer sakralno zavzema osrednji prostor in je nosilna os pasijona. Posebnost petja na splošno je bil tudi dodan bordunski glas, ki ga je prof. Potočnik inovativno vnesel v koralno glasbo. Poleg svojega sozvočja z ostalimi toni ta glas pomeni tudi avtorjev podpis. Osrednji scenski objekt je bil portativ (mini orgle), ki je služil kot vir intonacije. Portativ je bil napravljen ob zadnjih uprizoritvah pasijona kot posnetek upodobitve tega glasbila na freski v Crngrobu in je zato simbolično predstavljal glasbeno intonacijo iz časa prvih uprizoritev Škofjeloškega pasijona.

Prof. Tonetu Potočniku in študentom je ta večer uspelo združiti v izredno harmonično celoto glasbo, vsebino, sceno ter nastopanje samo. Izkazalo se je, na kako dragocenih temeljih stoji glasba pri pasijonu in kako premišljeno je bila napravljena. Poslušalcem so izvajalci na profesionalen način uspeli posredovati okus oz. vzdušje Škofjeloškega pasijona, ki ga letos žal ni bilo. Odziv publike, ki je napolnila nunsko cerkev, je bil dober, kar gotovo največ pove o vzdušju med nastopom, dinamiki ter sporočilu oz. vsebini samega nastopa. V kratkem stavku bi lahko povzeli, da je bil to koncert, ki je spregovoril iz duše.

Koncert koralnega zbora Akademije za glasbo v nunski cerkvi. (Foto: Marjan Kopljan)

Pol leta kasneje

Po preteku pomladi letošnjega leta lahko ugotovljamo, da se obljubljeni Škofjeloški pasijon v letu 2007 ni izvedel, zato se mi ob tem postavlja vprašanje, ali je bil namen tistih, ki so nameravali uprizoritev v letu 2006 nenadoma prestaviti v leto 2007 in prevzeli odgovornost zanj, iskren, ali pa so pasijon gledali izključno kot nevaren politični element in pomembno strateško politično točko, ki jo je treba zavzeti ali izbrisati? Od tod se kar samo ponuja drugo vprašanje, ali je uspela zaustavitev uprizoritve v letu 2006 politično koristila tem, ki so to storili? Ali ni šlo bolj za napako in popolnoma napačno presojo politične vplivnosti projekta? Na taka in podobna vprašanja naj odgovori vest tistih posameznikov in skupin, ki so bili vključeni v prestavitev pasijona v leto 2007, ko uprizoritve nika kor ni bilo mogoče izvesti iz številnih razlogov, kar se je kasneje tudi pokazalo. Mešanje dveh zaporednih letnic 2006 in 2007, namerno mešanje informacij, obljube ljudem o uprizoritvi v letu 2007 namesto že odločenem 2006, so povzročili med ljudmi veliko zmešnjavo, saj jim ni moglo biti več jasno, kaj se sploh dogaja. Nekateri so si pač s pomočjo vzvodov moči privoščili grdo igro na razvijajočem se projektu, ki je bil odlično zastavljen, ter med prebivalce Škofjeloškega področja vnesli nezaupanje do uprizoritve ter napravili kulturno škodo.

Po nekaj letih, ki sem jih preživel povezan z uprizoritvami pasijona, si upam, na osnovi lastnih izkušenj, trditi, da v Škofji Loki bistvena ovira pri uprizoritvah pasijona stoji v vprašanju, na katerega bi bilo zanimivo slišati kakšen iskren odgovor. Vprašanje se glasi: Zakaj nekateri v Škofji Loki pasijona enostavno ne morejo prenesti takega kot je, kot pojava samega na sebi, ne glede na politične okoliščine (te so po mojem bolj izgovor)? Od blizu sem namreč lahko videl, da za nekatere pasijon pomeni celo globljo motnjo od politične grožnje (kar je zelo čudno ob vsem izpovedanem pluralizmu in toleranci današnjega časa) in prepričan sem, da se je prav na tej ravni navadno odločilo v prid ali ne prid uprizoritvi ter se oviralo delo, če je do uprizoritve prišlo. V pasijonu tako marsikdo vidi namišljenega nasprotnika, ki ga v resnici nikjer ni, saj gre za kulturno dediščino Škofje Loke, ki nikoli ni ogrožala ljudi ali komu storila kaj hudega. Dokler predsodki do pasijona, ki so res čisti predsodki, ne bodo premagani, bo v Škofji Loki pasijon res težko uprizarjati, zato priporočam, da se odnos do te predstave nekoliko omili in pogleda nanjo malo bolj prizanesljivo.

Prihodnjim uprizoritvam zato želim več naklonjenosti s strani tistih, ki so do pasijona doslej imeli predsodke, četudi prikriti. Upam, da smo se od spomladanskega časa letošnjega leta 2007 vsi česa naučili.

